
*-153 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA
PRIMULUI OFICIU DE STATISTICĂ AL PRINCIPATELOR UNITE
-10 ANI DE LA INSTITUȚIONALIZAREA „ZILEI STATISTICIANULUI”*

Evenimente științifice și culturale la INS și direcțiile teritoriale de statistică (11-12 iulie 2012)

La **Institutul Național de Statistică** s-au desfășurat, în zilele de 11-12 iulie 2012, acțiuni și activități, în comun cu Societatea Română de Statistică și Academia de Studii Economice București, dedicate unui eveniment important: **153 de ani de statistică oficială în România (1859-2012)**. Cu acest prilej, s-a organizat Seminarul Național de Statistică „Octav Onicescu” și lansarea a două publicații: Supliment la Revista Română de Statistică (împreună cu Societatea Română de Statistică); Conferința privind rezultatele a două proiecte (beneficiar Academia de Studii Economice din București, în parteneriat cu INS).

A fost elaborat și transmis Comunicat de presă, s-a asigurat primirea vizitatorilor la sediul INS, în „Ziua Porților Deschise”.

- Seminarul Național de Statistică “Octav Onicescu” organizat de INS împreună cu SRS.

Alocuțiunea președintelui Institutului Național de Statistică, prof. univ. dr. Vergil Voineagu la aniversarea evenimentelor.

Doamnelor și domnilor,

A cunoaște istoria, a urmări evoluția în timp a destinului unei persoane, a unei instituții sau a unei țări, consider că reprezintă cea mai sigură cheie pentru a descifra identitatea acelei entități. Și, pornind de aici, a afla măsura în care aceasta a contribuit prin aportul său, la dezvoltarea universului, mai mic sau mai mare, în care a trăit.

Această preocupare pentru a ști felul în care a apărut statistica oficială românească, s-a consolidat și și-a împlinit menirea de importantă instituție publică a statului român, are deja o tradiție în Institutul Național de Statistică.

An de an, **acestui moment aniversar i-am dedicat evenimente științifice și culturale și, în acest sens, am decis, împreună cu Societatea Română de Statistică să dedicăm ședința de astăzi a Seminarului “Octav Onicescu” evocării istoriei statisticii oficiale românești.** Lucrările seminarului le-am conceput de o manieră ușor diferită de dezbaterile obișnuite. **Prima parte** va cuprinde evocări ale participanților la seminar, deschise oricărui subiect care se circumscrie temei, **partea a doua** fiind dedicată prezentării unor lucrări menite să ne reconexeze la actualitate prin prezentarea pe care o va face coordonatorul ei, prof. univ. dr. Constantin Anghelache.

Pentru a oferi un punct de sprijin intervențiilor dumneavoastră, permiteți-mi să-mi asum statutul de deschizător de părtie, cred că ideea de zăpadă prinde bine în aceste zile caniculare, și să fac **câteva considerații asupra momentelor de început ale instituției noastre.** Început aflat sub semnul unor principii și auspicii, care, iată, după mai bine de un veac și jumătate, rămân valabile.

Așadar, statistica oficială a României împlinește 153 de ani. Atât câți au trecut de la 12 iulie 1859, când Alexandru Ioan Cuza a semnat Ordonanța Domnească prin care a consfințit nașterea statisticii oficiale românești. Acest act capătă semnificația unei năzuințe de împlinire mult așteptate, consacrand eforturile, tenacitatea, perseverența și înțelepciunea slujitorilor care și-au închinat vocația, inteligența și talentul unei științe pe atunci la început de afirmare, dar care avea să se îplinească apoi ca unul dintre pilonii fundamentali ai societății românești. Dintre aceștia, se detașează cu strălucire două mari personalități ale statisticii noastre naționale, Dionisie Pop Marțian și Ion Ionescu de la Brad, ei înscriindu-se deopotrivă în galeria de aur a marilor înaintași ai poporului român.

Dionisie Pop Marțian este cel care, conștientizând ca nimeni altul importanța tinerei științe ce abia fusese recunoscută ca activitate oficială de stat în câteva dintre țările europene avansate, a militat și a acționat neostoit pentru înființarea, în cadrul noului stat modern ce se crease pe teritoriul de astăzi al României, prin unirea Țării Românești și a Moldovei, a unui Oficiu de statistică în fruntea căruia a și fost numit prin decret domnesc în același an, 1859.

Modelul său a fost continuat prin vreme de alți economiști și statisticieni de geniu care au făcut ca statistica românească să se plaseze printre cele cu cea mai îndelungată tradiție din Europa și din lume. Înzecindu-și eforturile, ei au acționat pentru a crea condițiile ca statistica noastră să țină pasul cu vremea, să servească cu cinste, abnegație, pricepere și dăruire societatea românească, așa cum se înfățișa ea în diversele momente ale istoriei noastre naționale.

Faptele sunt lucrările realizate de statisticieni de-a lungul timpului. Dacă istoria veche a statisticii românești a mai fost redată publicului prin eforturile unor statisticieni de marcă, din păcate au fost puțin analizate și descrise până în

prezent natura, condițiile, modul de manifestare, plusurile și minusurile, limitele și restricțiile în care s-a desfășurat statistica oficială din România în aproape o jumătate de secol de regim totalitar.

Aș afirma că, nici pentru perioada care a urmat lui Decembrie 1989, statistica oficială nu și-a găsit o descriere unitară, coerentă și analitică care să umple golurile existente și să întregască tabloul complet al istoriei statisticii. Din această perspectivă, “Istoria statisticii românești. Evenimente, Oameni, Fapte”, lucrare pe care Institutul Național de Statistică a elaborat-o în 2009, la împlinirea a 150 de ani de existență, reprezintă doar un început și, în același timp, implică un angajament pentru viitor.

În acest sens, prezenta alocuțiune se dorește a fi un semnal că angajamentul pe care ni l-am asumat cu ocazia sărbătoririi unui veac și jumătate de statistică oficială în România nu a fost uitat, și el va fi cu siguranță dus la împlinire de actuala generație de statisticieni.

Dat fiind caracterul evocator al acestei intervenții, mă voi limita în a prezenta doar momentul instituționalizării statisticii oficiale românești pe care îl aniversăm în fiecare an la 12 iulie și căruia, ca semn de recunoaștere, Guvernul României, prin HG nr. 592/2002 i-a dedicat “Ziua Statisticianului” sărbătorită anual în a doua duminică a lunii iulie.

După o serie de demersuri preliminare, accentuate în prima jumătate a secolului al XIX-lea, la 1859 erau pregătite toate condițiile pentru ca, pe teritoriul românesc, statistica să facă saltul de la formule constituite ad-hoc, în funcție de cerințele punctuale de informații, la condiția de instituție permanentă, cu atribuții bine definite, cu structuri centrale și teritoriale, încadrată cu personal și preocupată de punerea în operă a unor programe de cercetare vizând nu doar prezentul, ci și perspectiva investigațiilor statistice, în conformitate cu programele de guvernare și cu tendințele privind evoluțiile economico-sociale ale țării.

Această trecere, pregătită prin întregul proces de afirmare a statisticii în România, evocat succint anterior, avea să se îplinească imediat după realizarea, la 24 ianuarie 1859, a Unirii Principatelor și ea a fost rodul fericitei conjugări a trei factori:

Cel dintâi privește acumulările de până atunci, care conduseseră la formarea unui fond de date și informații statistice pentru țările românești, destul de bogat, dar încă insuficient organizat. Exista, de asemenea, o practică statistică, pentru care recensământul populației din 1838 fusese o încununare notabilă.

Al doilea factor de natură obiectivă privea creșterea nevoii de informații statistice recente și sigure pentru conducerea instituției statului rezultat prin unirea Țării Românești și Moldovei. Este, neîndoielnic, meritul domnitorului Alexandru Ioan Cuza și al sfătuitoarelor săi apropiați, în primul rând Mihail Kogălniceanu și Nicolae Kretzulescu, de a fi înțeles că Unirea, realizată peste voința unora

dintre Marile Puteri ale timpului, nu va putea deveni efectivă și durabilă decât dacă ea va fi consolidată prin constituirea acelor structuri administrative care dau coerență actului de guvernare și asigură liantul necesar pentru uniformizarea modului de aplicare a deciziilor centrului pe întregul teritoriu. Între aceste structuri, experiența statelor Europei vestice o demonstrează, una dintre cele mai importante era statistica, funcționând ca instituție publică a statului.

În sfârșit, al treilea factor, subiectiv, dar nu și ultimul ca importanță, care a făcut ca din 12 iulie 1859 să se poată vorbi despre statistica oficială din România ca despre un fapt împlinit, a fost existența unor personalități remarcabile, atât prin anvergura cunoștințelor lor, cât și prin patriotismul și devotamentul puse, deopotrivă, în slujba științei statisticii, dar și a binelui țării și al semenilor lor. Existența unor oameni potriviți, a unor eminente personalități, precum Dionisie Pop Marțian și Ion Ionescu de la Brad, școlite la cele mai înalte instituții academice din Europa și cu nimic mai prejos decât contemporanii lor occidentali, la locul și, mai ales, la momentul potrivit, a făcut ca făurirea statisticii oficiale românești să se poată produce și noua instituție să devină funcțională din chiar momentul întemeierii sale.

Privind retrospectiv, 12 iulie 1859, ziua în care Alexandru Ioan Cuza semnează Ordonanța Domnească nr. 276 prin care se consfințește nașterea statisticii oficiale românești, capătă semnificația unei clipe de împlinire mult așteptate, consacrand efortul, tenacitatea și perseverența celor care au susținut și izbândit acolo unde niște caractere firave ar fi ales, probabil, calea renunțării.

Ecourile actului istoric de la 24 ianuarie erau proaspete încă, în atmosfera de entuziasm care domnea pretutindeni. Tânărul savant Dionisie Pop Marțian, cel care, în noiembrie 1857, abia întors de la Viena unde își încheiase, cu strălucire, cursurile juridice și economice, inițiasse un Memoriu pentru întemeierea unui oficiu de statistică în Țara Românească, revine cu două cereri asemănătoare pe lângă prietenul său, Nicolae Kretzulescu, Ministru de Interne al primului guvern al Unirii. Solicitarea este bine primită. La 24 aprilie, proiectul de lege este aprobat de Consiliul Administrativ Extraordinar, înființarea unui Birou de statistică – deocamdată cu statut vremelnic – fiind consfințită patru zile mai târziu, pe 28 aprilie 1859, când Decretul Domnesc nr. 117 îl numește pe Dionisie Pop Marțian în fruntea noii instituții din București.

Provizoratul nu este însă o situație de acceptat pentru vizionarul Dionisie Pop Marțian. El știe că statisticii românești îi este menit un viitor durabil, că statisticienii români vor deveni tot atât de respectați precum cei din marile capitale ale lumii civilizate a acelor timpuri: Paris, Viena, Berlin, Londra etc.

Și cum primul șef al statisticii noastre oficiale era un om al faptelor, un „Proiect pentru înființarea definitivă a unui Oficiu de statistică administrativă”, redactat în două variante succesive, ajunge, în curând, din ordinul domnitorului

Alexandru Ioan Cuza și cu susținerea lui Nicolae Kretzulescu, în dezbaterile Camerei Elective. Aprobata de legislativ, la 3 iulie 1859, înființarea Oficiului central statistic este promulgată prin Ordonanța Domnească 276 din 12 iulie 1859. Statistica oficială românească devine o realitate.

Cum o Direcție de Statistică funcționa deja în Moldova de la 1 iulie al aceluiași an, avându-l în frunte pe Ion Ionescu de la Brad, iată că existau acum două oficii împuternicite, prin lege, să poată cere de la toate departamentele (ministerele) toate informațiile și datele statistice considerate necesare, privind populația și economia țării.

Era preludiul unificării celor două oficii, dar aceasta trebuia să aștepte semnul recunoașterii definitive a Unirii Principatelor de către Marile Puteri europene.

Evenimentul se produce când Alexandru Ioan Cuza semnează atât Decretul de unificare a Direcțiunii statistice a Moldovei cu Oficiul statistic din Muntenia, cât și pe acela prin care Dionisie Pop Marțian devine director al instituției recent unificate, Oficiul Statistic pentru Principatele Unite, cu sediul la București, în capitala României.

Până atunci, însă, atât Oficiul de la București, cât și cel de la Iași aveau să mai treacă o probă de foc: Recensământul populației din 1859/1860, prima investigație de acest fel care a urmărit atât aspecte demografice, cât și economico-sociale, simultan, în cele două provincii unite.

Așa cum vom vedea, metodologia de lucru și indicatorii înregistrați au diferit de la o provincie la alta, Dionisie Pop Marțian, la București, și Ion Ionescu de la Brad, la Iași, având puncte de vedere diferite privind modul de abordare a acțiunii. Dar, dincolo de chestiunile tehnice, și unul, și celălalt aveau aceeași viziune privind principiile și obiectivele statisticii, locul ei în sistemul instituțiilor publice și misiunea ei în slujba programului social într-o Românie în care, pentru prima oară după secole de așteptare, apăruseră condițiile dezvoltării unitare și dinamice, ca premisă de prosperitate pentru toți cetățenii țării unite.

În această vastă activitate, cei doi pionieri ai statisticii oficiale românești s-au completat, orizontul mai larg și experiența europeană caracteristică formației științifice a lui Dionisie Pop Marțian întregindu-se fericit cu buna cunoaștere pe teren a realităților țării, proprie lui Ion Ionescu de la Brad.

Așa se face că, fără a fi căzut de acord în mod declarat asupra modului de desfășurare a recensământului, acesta a urmat un program de observare asemănător în cele două principate.

Rezultatul a fost că, deși desfășurat în condiții dificile prin precaritatea mijloacelor financiare și insuficiența recenzorilor pregătiți ca atare („cei 500 de inteligenți”, cum inspirat i-a numit Dionisie Pop Marțian), lucrările recensământului s-au încheiat cu succes, rezultatele fiind prezentate la 25 iunie 1860, pentru Muntenia,

și în vara lui 1861, pentru Moldova. Ele au oferit guvernului domnitorului Alexandru Ioan Cuza importante informații privind „populația, după sex, stare civilă, vârstă și infirmități, după naționalitate și cult religios, pe categorii sociale și medii, după profesii ș.a.m.d, într-o dispunere pe județe, ocoale și orașe.

Remarcabil de amintit că, dacă la București, Recensiunea a fost prezentată Ministerului Treburilor Dinlăuntru de către cel care condusesse desfășurarea recensământului, la Iași această misiune a revenit noului șef al Direcțiunii statistice, nimeni altul decât Costache Negruzzi, una dintre cele mai reprezentative figuri ale culturii românești a veacului al XIX-lea.

Cât privește valoarea științifică și, mai ales, la utilitatea practică evidentă a acțiunii de recensare din 1859-1860, în ciuda inerentelor sale limite și imperfecțiuni, M. Kogălniceanu va iniția, în 1880, un proiect pentru realizarea unui nou recensământ.

Interesant este că, în scrisoarea de intenție adresată Adunării Deputaților din 1879, marele om politic face trimitere la **Hotărârea Congresului internațional de statistică** la care, alături de celelalte țări civilizate, România își luase îndatorirea de a efectua, „în mod uniform, spre a se înlesni mijloacele de comparațiune”, un recensământ al populațiunii „ale cărui regulațiuni s-au încuviințat și de guvernul nostru”.

Este un indiciu prețios că, departe de a fi doar o „descoperire” a timpurilor noastre, vocația europeană a statisticii românești are rădăcini trainice, România independentă simțindu-și în mod firesc rostul în angrenajul unei Europe ce încerca să se elibereze de fantomele despotismului și împilării.

De atunci au trecut anii, devenirea istorică a țării a continuat, cu avatarurile cunoscute, dar, indiferent de perioadele faste sau mai puțin faste pe care le-a trăit societatea românească, statistica oficială a României a continuat să-și îndeplinească și să-și întregească menirea: cu profesionalism, cu abnegație și devoțiune, statisticianul român a fost totdeauna la datorie și așa este și astăzi în contextul, mult mai complex, în care informația statistică a capătat un rol tot mai important în fundamentarea nu numai a politicilor de dezvoltare naționale ci și în demersurile care privesc poziționarea României în Uniunea Europeană și în relațiile sale cu întreaga lume.

Înainte de a merge mai departe și a asculta cuvântul celor care doresc să intervină, vă prezint **cele două suplimente ale Revistei Române de Statistică dedicate evenimentului de astăzi: “153 de ani de statistică oficială” și “Îmbunătățirea absorbției fondurilor comunitare în perspectiva relansării creșterii economice”**.

Intervenții prin evocări cu referire la diversitatea activităților desfășurate în cei 153 de ani de statistică oficială în România: Vaida Gheorghe Muntean - director general, Ion Răvar - fost vicepreședinte, Gheorghe Săvoiu - conf. univ. dr. Universitatea Pitești, Ioan B. Gâlceavă și Vasile Ursan - membri ai Societății Române de Statistică.

În continuare, prof. univ. dr. Constantin Anghelache, vicepreședinte al SRS, a prezentat, pe larg, conținutul celor două publicații elaborate ca Suptiment al Revistei Române de Statistică, editate recent: „**153 de ani de statistică oficială**” (cu Mesajul președintelui INS și un număr de nouă articole elaborate de cunoscuți autori, pe diverse teme din activitățile desfășurate); „**Îmbunătățirea absorbției fondurilor comunitare în perspectiva creșterii economice**” (Introducere semnată de coordonatorul lucrării, prof. univ. dr. Constantin Anghelache, la elaborare contribuind, în principal, cadre didactice din învățământul superior).

Comunicat de presă „153 de ani de statistică oficială în România”

În urmă cu 153 de ani, la 12 iulie 1859, promulgând Ordonanța Domnească nr. 276, Alexandru Ioan Cuza a **statuat înființarea statisticii oficiale în România.**

În acest fel, pe eșichierul celor mai importante instituții publice ale țării apărea cea care, de-a lungul anilor, a devenit principalul furnizor de informații privind starea economică și socială a țării, pe baza cărora s-au edificat toate proiectele de dezvoltare care au condus România la condiția de stat modern, membru cu drepturi plene al Uniunii Europene. Recunoașterea oficială a meritelor câștigate prin vreme de statisticieni în exemplara exercitare a profesiei lor s-a concretizat, în 2002: instituirea, prin Hotărârea de Guvern nr. 592 a “**Zilei Statisticianului**”, sărbătorită anual în a doua duminică a lunii iulie.

În acest an, acest moment se realizează în conformitate cu regulamentele și standardele internaționale, sub semnul finalizării, a două cercetări statistice de excepțională importanță pentru România: Recensământul General Agricol, pentru care au fost publicate recent rezultatele definitive și Recensământul Populației și al Locuințelor pentru care am difuzat rezultatele provizorii la începutul lunii februarie.

Reușita acestor cercetări, ca și a celorlalte activități statistice din acest an, statisticienii români le-au dedicat întregul lor profesionalism, demonstrând că sunt la înălțimea exigențelor, tot mai mari, pe care le implică respectarea întru totul a standardelor comune ale statisticii europene.

Pentru cei care doresc să cunoască, la ea acasă, activitatea statisticii oficiale a României, **Institutul Național de Statistică își deschide porțile în data de 11 iulie, între orele 10-14.**

- „Ziua Porților deschise”

S-a asigurat la INS posibilitatea vizitării **Sălii de diseminare** (consultarea publicațiilor statistice editate), a **Bibliotecii “Nicolae Georgescu Roegen”** (având acces direct la carte) și a **Librăriei “Ion Ionescu de la Brad”**, a **Sălii de Conferințe “Dionisie Pop Marțian”** și a sălilor de curs, a **Sălii imprimantelor, teletransmisie** și a **Sălii servere.**

La Biblioteca „Nicolae Georgescu Roegen, din incinta INS, care deține un valoros fond de publicații editate în decursul anilor, toți cei interesați au posibilitatea să studieze și publicațiile de dată recentă, inclusiv cele două suplimente ale Revistei Române de Statistică.

- Conferința privind prezentarea rezultatelor a două proiecte realizate de ASE București, în parteneriat cu INS: “Profesionalism la nivelul Direcțiilor județene de Statistică” și “Creșterea capacității administrative și îmbunătățirea calității serviciilor prin formare continuă specializată”

- La **direcțiile teritoriale de statistică** evenimentele au fost sărbătorite ca și în anii trecuți cu sobrietate, accentul fiind pus pe semnalarea rolului statisticii în lumea contemporană, prin activități cu caracter preponderent profesional de tipul întâlniri cu mass-media și cu utilizatorii, **Ziua porților deschise**, comunicate de presă, interviuri la posturile de radio și televiziune locale, organizare de standuri de prezentare a publicațiilor statistice. Conducerea executivă ale direcțiilor s-au preocupat, și au reușit, ca, depășind discreția care caracterizează îndeobște munca de statistician, să proiecteze, în prim-planul atenției mediatice și altfel decât prin limbajul sec al cifrelor, efortul creator al statisticianului, viața autentică ce pulsează la instituția care își sporește, an de an, cu demnitate și consecvență, prestigiul.

Date și informații furnizate de Biroul de presă (INS)

Grupaj realizat de

Ec. Ioan B. Gâlceavă

Ing. ec. Grigore Grama

(Societatea Română de Statistică)